

onthoudt het dier die kenmerken en door steeds zich herhalende ervaring leert het die kenmerken fijner en fijner onderscheiden van de kenmerken van andere dingen, die de bevrediging niet geven.

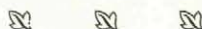
Hetzelfde geldt voor schadelijke of slecht smakende objecten. Rupsen b.v. worden gegeten, maar na enkele ervaringen worden slecht smakende rupsen gemeden.

Naast de wereld der waargenomen dingen, bestaat het milieu uit de wereld der dingen, waarmee het dier werkt. Ook deze wordt door het leervermogen verruimd. De opgesloten hond springt wanhopig tegen de deur en raakt daarbij met zijn voorpooten den deurknop. De hierdoor verkregen vrijheid verschaft het dier bevrediging, en hierdoor wordt die handeling onthouden: de hond kan nu elke deur openen.

De mensch is wel het meest daardoor gekenmerkt boven de dieren, dat hij voortdurend bezig is, zijn milieu te verruimen, zijn milieu, dat reeds van huis uit zoo veel ruimer is, dan dat van de dieren.

Menschelijke wetenschap verruimt voortdurend de wereld der waargenomen en in hunne beteekenis begrepen dingen. Hoe anders werd het milieu van den mensch, nadat de ontdekkingsreizen de nieuwe werelddeelen hadden leeren kennen. De mikroskoop verruimt het milieu tot diep in de kleine afmetingen en doet ons bv. ons inzicht in het wezen van het leven verruimen. De teleskoop doet ons diep in de wereldruimte, in het heelal doordringen. De techniek daarentegen verruimt de wereld van onze werking: zij veroverd aan het landdier „mensch” het water, zoowel aan zijn oppervlakte als in zijn diepte en zij heeft ook de lucht veroverd. De slechts traag bewegelijke diersoort „mensch” laat zij door haar vervoermiddelen vlug voortsnelen en door hare geestelijke verkeersmiddelen maakt zij hoe langer hoe meer uit de menschheid een geestelijke eenheid. Want dit is de cultureele beteekenis van bijv. de radio, dat de menschen en vooral de naties meer en meer met elkander contact verkrijgen, elkander leeren begrijpen! Ook dat is verruiming van ons milieu.

Prof. Dr. H. J. JORDAN.

JAARVERSLAG 1930/1931 VAN HET „RINGSTATION WASSENAAR”.

Corvus cornix cornix L. — Bonte Kraai.

De eerste langs de zeekust inkomende herfsttrekkers werden op 3 Oct. gezien. Gedurende October en November had een duidelijke trek plaats (zie de graphiek). De trek pleegt evenwijdig aan de kustlijn te verlopen en het trekverband is afhankelijk van het weer, doch de richting blijft in tegenstelling b.v. met de Fringillidae geheel ongewijzigd en bij tegenwind, zijwind of wind mee onveranderlijk van N. O. naar Z. W. verlopen.

De bonte kraai is dan ook als echte „Instinktvoegel” (opp. „Wettervoegel”) in den zin van Weigold te beschouwen.

Bij zwaren tegenwind ziet men de vogels moeizaam tegen wind optornend in los groepsverband zich richten naar het hoogteprofiel van het duinlandschap, terwijl bij zonnig weer en zwakken wind een aanzienlijk aantal vaak 150—300 M. hoog in groote groepen vereenigd voorbijtrekt. Zij werden soms, indien de trek in lange slierten langs de zeeoep plaats had, vermengd met zee-

foto v. Malssen.

Fig. 8. Sperwer op den loer.

foto van Malssen.

Fig. 9. *Sperwer neergestreken.*

Deze groepen hielden echter voortdurend met elkaar verband door, op een hoogte van 20—30 M. vliegend, krassen van één voorwerp, dat aldoor beantwoord werd en ook af en toe andere verspreid op boomen zittende voorwerpen noopte zich al krassend bij de trekkers te voegen. Onder voortdurend krassen (kàà, kàà, kàà of ààrrh, ààrrh, ààrrh) kan vooral op zonnige, milde dagen deze „zingende” trek tot uiting komen.

Corvus frugilegus frugilegus L. — Roek.

De trek nam op denzelfden datum (3 Oct.) een aanvang als die der bonte kraaien en duurde eveneens 2 maanden, doch was veel sterker (zie graphiek).

Wat het groepsverband en de richtingsbestendigheid in verband met het weer betreft, geldt voor de roeken hetzelfde als voor de vorige soort. Op dagen met buiig weer, waarop men vaak geen bonte kraaientrek kon waarnemen, placht toch de roek hardnekkig door te trekken (o.a. op 2 en 3 Nov. bij storm en regen), hetgeen zóó opvallend was, dat onze oude vinker zich bij zulke gelegenheden al grommend den volgenden hexameter liet ontvallen: „Zie je soms veel van die roeken, dan mag je het weer wel vervloeken”.

Deze karakteristieke doch overigens onjuiste interpretatie vindt ongetwijfeld zijn oorzaak hierin, dat bij slecht weer de roek door de afwezigheid van andere trekvogels en door zijn lage vlucht bepaald opvalt, terwijl zulks bij gunstig helder weer door de groote trekhoogte niet het geval is.

meeuwen gezien, doch slechts zelden met in gelijken zin trekkende roeken.

In den herfst aasden zij in grooten getale op de oranje bessen van den duindoorn, *Hippophaë rhamnoides*, terwijl zij nadien hun voedsel of aan het strand, of in het duin zelf zochten.

De in het duin overwinterende kraaien hadden in de naburige begroeiingen hun gemeenschappelijke slaappleats.

De voorjaars trek was het eerst bemerkbaar op 13 Maart (na de koude) en duurde met tusschenpoozen van enkele dagen ongeveer 5 ½ week, doch was numeriek lang niet zoo intens als de herfsttrek. Het laatst werden zij op 21 Apr. N. O. trekkend gezien. Opvallend was het andere gedrag op den voorjaars trek. Geschiedde de herfsttrek zwijgend en vaak in grooten getale, zoo had de terugtrek in kleine groepen van 1—2 st., een enkele maal van 4—7 st. zeer verspreid plaats.

foto van Malssen.

Fig. 10. *Het Steenuiltje.*

JAARVERSLAG 1930/1931 VAN HET „RINGSTATION WASSENAAR” 153

De hoogste aantallen van 2115 en 2012 st. werden resp. gezien op 22 Oct. en 1 Nov. Enkele dagen werd bij talrijke groepen een W. of N.W. richting aangeteekend, o.a. op 29 Oct. en 4 en 5 Nov.

Als regel plegen zich trekkende kauwen onder de roeken te vermengen, soms ook bij slecht weer. Krassende trek, noch voorjaartrek werden waargenomen.

Accipiter nisus nisus (L.) —
Sperwer.

Overeenkomstig den overvloedigen trek van kleine vogels was ook het aantal der hen begeleidende sperwers zeer groot. In de 2de helft van Augustus in September, October en November konden resp. 4, 22, 82 en 41, deels doortrekkende, deels jagende ex. worden genoteerd, waarvan op 30 Sept. 7 st., op 5 data in October resp. 6, 7, 7, 8 en 9 st. en in November op 4 data telkens 5 st. werden gezien.

Niet minder dan 11 st. konden worden gevangen, waarvan 5 ♂♂ en 6 ♀♀.

De ♂♂ werden alle stootend op een kleinen vogel (druip) geslagen, de ♀♀ stootten tevens op de lokspreeuwen; 5 st. werden misgeslagen.

Op 31 Oct. werden 2 ♀♀ gevangen, het 1ste ♀ was op de druip gevangen, nadat het te voren een lokvink had geslagen. Dit feit was zelf niet gezien, maar aan de vreemde stilte van de lokvogels wel gemerkt, dat er iets bijzonders gaande was en vlak daarop werd de sperwer ontdekt, die op de baan doch even buiten het bereik der netten zijn prooi nog aan het plukken was.

Daarna kon ik het niet alledaagsche schouwspel beloozen van een op zijn gemak zijn prooi bewerkenden en verorberenden sperwer. Deze at langzaam, af en toe den snavel aan een paalstompje afvegend, zette zich daarna op de gordijnlijnpaai en bleef stil zitten kijken, alleen nu en dan den kop bewegend. Een en ander duurde ruim een kwartier, toen voelde hij blijkbaar nog honger, want hij stootte op een lokfrater en werd zelf gevangen. Op de baan lag toen een typische veerenkrans, doch beentjes en pooten ontbraken.

Eénmaal werd van een sperwer een nog levende groene specht afgejaagd, die na eerst beduusd in de hand te hebben gelegen, weer goed wegvloog.

Een zwakke terugtrek werd in Maart en April gezien en wel resp. van 10 en 1 vogel (laatste waarneming 24 Apr.).

foto Bouma.

Fig. 11. *Smelleken*.

Een terugvangst luidt ¹⁾: 1 ♂ geringd op 25 September 1930, op 21 Maart 1931 teruggevangen en weer vrijgelaten te Voorburg, 52°3'N, 4°53'O.

Buteo spec. — Buizerd.

Vanaf half Augustus tot December werden 19 buizerden gezien, het meest nog in November en wel 12 st., op één dag 4 st.

Van als ruigpootbuizerd herkende ex. werden bovendien 4 st. genoteerd, waarvan er een werd misgeslagen, toen deze op den lokspreeuw stootte.

In Maart en April samen (het laatst op 27 Apr.) werden 5 st. genoteerd.

Circus spec. — Grauwe of Blauwe Kuikendief.

Op 26 en 28 Aug. werd een ♀ of juv. „witstuitkuikendief” ²⁾, den laatsten datum te zamen met een ♂ *pygargus* gezien in Z. W. richting koersend. (B.).

Milvus migrans migrans (Bodd.) — Zwartbruine Wouw.

Op 24 Apr. 2 zwevende ex. bijeen. (K.). ³⁾

Falco peregrinus peregrinus Temm. — Slechtvalk.

Slechts 4 ex. werden gezien: 1 in Augustus, 1 in December en 2 in Maart.

Falco columbarius regulus (Pall.) — Smelleken.

In October, November en December telkens 1 ex.

Falco tinnunculus tinnunculus L. — Torenvalk.

In Augustus werden 7 ex. gezien, op 2 dagen 3 bijeen vliegend en jagend boven de duinen, hetgeen ongetwijfeld juv. ex. uit één broedsel geweest zullen zijn, die een tijd lang, ook jagend, bijeen plegen te blijven.

In September en October werden 27 en 8 st. gezien en telkens een juv. ex. gevangen, die evenals 3 andere, die misgeslagen werden, op den lokspreeuw hadden geslagen. Verder werden in November slechts 3, in Maart 2 en in April 7 st. genoteerd.

Asio otus otus (L.) — Ransuil.

In het naburige Meyendel werden eind Maart eenige malen 3 en 5 ransuilen „dagslapend” in den kruin van een naaldboom bijeen aangetroffen. Ook aan den rand van den Haag werden op verschillende plekken: Kweekerij, Zuiderpark, Boschjes van Poot, waar men anders zelden of nooit een ransuil ziet, een aantal (tot 7 toe) geregeld bijeen gezien. Deze voorwerpen bevonden zich zonder twijfel op den voorjaarstrek en bleven hier en daar, aangelokt door voedselrijkdom (veldmuizen? boschmuizen?) een tijd lang hangen.

Asio flammeus flammeus (Pont.) — Velduil.

Eén voorwerp op den voorjaarstrek op 200 M. N. O. waarts koersend, door 2 kraaien gevolgd, werd op 22 Apr. gezien. (B.).

Athene noctua vidalii A. E. Brehm — Steenuil.

Vaak werd deze vogel midden overdag in de buurt van de baan gehoord of gezien: in het hout of op een paaltje en ook wel op den grond tegenover een lokkooi, of zelfs aan de tralies daarvan

1) Zie noot 1 op p. 28.

2) In navolging van E. Schüz, Ostdeutscher Naturwart, 4, 1931—'32, 1, sprekende van „Weissbürzelweihe”.

3) cf. Org. Cl. v. N. V., 4, 1931, 1, p. 28.

JAARVERSLAG 1930/1931 VAN HET „RINGSTATION WASSENAAR” 155

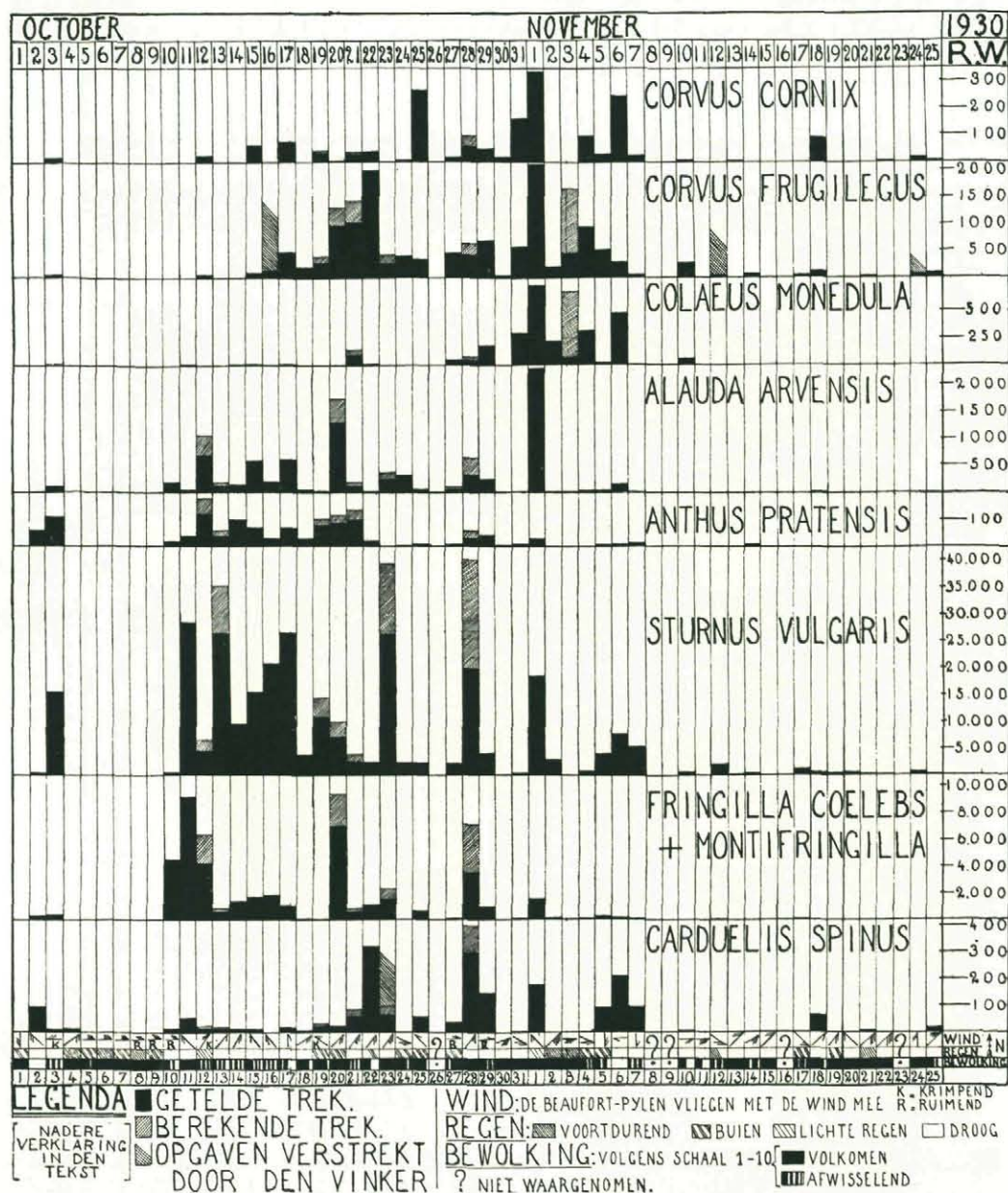

Fig. 12. Graphiek van den op het „Ringstation Wassenaar” waargenomen Herfsttrek van eenige vogelsoorten.

Waar niet gedurende den heelen morgen kon worden waargenomen, zijn door het opzetten van een gearceerd gedeelte (z.g. berekende trek) boven het getelde gedeelte de aantallen herleid tot den normalen waarnemingstijd van 4 uren. Enkele waarnemingen gedaan door den vinker vóór de komst van een onzer, werden gearceerd en aan de bovenzijde schuin opengelaten in de graphiek opgenomen. De meteorologische gegevens werden bij het begin der waarneming opgenomen.

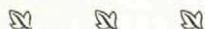
hangend. Levert dit laatste bij een sperwer voor den lokvogel direct gevaar op, daar de sperwer met den poot door de tralies tracht te slaan, zoo vergenoegt de steenuil zich slechts met het aankijken van den lokvogel.

2 werden er gevangen, waarvan één in de morgenschemering op een lokvogel had geslagen.

Eén terugmelding ¹⁾ luidt: een ex. geringd op 22 Januari 1929 werd half April 1929 in de watertorenduinen bij den Haag dood teruggevonden. Dit voorwerp schijnt dus mede een slachtoffer van den strengen nawinter te zijn geworden.

Den Haag, Januari 1932.

J. P. BOUMA, L. J. KLEIJN en Dr. J. C. KOCH.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Oproep om steun voor het Natuurwetenschappelijk Museum te Valencia.

Den 12den Mei van dit jaar werd de universiteit van Valencia (Spanje) door een ontzettende ramp getroffen. Een hevige brand verwoestte een groot deel van deze hoogeschool, een van de meest beroemde historische gebouwen uit Spanje, dateerend uit de 15de eeuw. Weliswaar werden krachtige pogingen gedaan om den brand te stuiten, maar het astronomisch observatorium en het natuurwetenschappelijk museum werden een prooi der vlammen. Staat, provincie en gemeenten stonden groote sommen toe voor wederopbouw, doch tal van natuurwetenschappelijke voorwerpen kunnen slechts door schenkingen weder worden verkregen.

Daarom heeft de Esperantovereeniging van Valencia het besluit genomen om door middel van de universele Esperantovereeniging (Universala Esperanto Asocio) een oproep te richten tot allen, die in staat zijn om door een schenking een bijdrage te leveren voor een nieuwe wetenschappelijke verzameling. Zoo kwam door middel van den Deligito der U.E.A. te Leeuwarden ook deze oproep in onze handen en wij wisten niet beter te doen dan hieraan bekendheid te geven door haar aan de redactie van De Levende Natuur ter plaatsing aan te bieden.

De directeur van het verwoeste museum, de hoogleeraar in de geologie en biologie Beltrán verzoekt aan allen, die iets willen schenken daarbij behalve den wetenschappelijken naam van mineralen, fossielen of andere voorwerpen ook duidelijk de juiste vindplaats en alle bijzonderheden, die voor de wetenschap van belang zijn te vermelden. Elke plant, ieder dier of gesteente plaatselijk misschien algemeen en dus schijnbaar zonder waarde, zal ten eerste op prijs worden gesteld, in 't bijzonder wanneer deze karakteristiek zijn voor het een of andere gebied. Als gemakkelijk te verzenden zullen ook dankbaar worden aanvaard, insecten, koraalsoorten, skeletten van kleine zoogdieren, gedroogde planten, indien deze met zorg zijn geprepareerd. Bij ieder geschonken voorwerp zal de naam van den schenker worden vermeld.

Met eventuele correspondentie over voorwaarden aan schenkingen verbonden, verzendingskosten e.d., heeft zich belast de Valencia Esperanta Grupo, Sangre 11, Valencia. Ook de Delegito der U.E.A., de heer P. Hendriks, Verstolkstraat 7, Leeuwarden zal gaarne inlichtingen verstrekken.

D. KOOPMANS-FORSTMANN en A. N. KOOPMANS.

Vogels tellen. Het tijdschrift *British Birds* heeft een onderzoek ingesteld naar het aantal broedende paren van de Gewone Fuut (*Podiceps c. cristatus* L.). De tellers komen voor Engeland, Wales en Schotland tot een totaal van 1200 paren, waarvan 202 in Norfolk. In de tweede helft van de vorige eeuw maakte men zich in Engeland erover bezorgd, dat de fuut er als broedvogel zou verdwijnen. Daar is dan toch wel een gunstige wending in gekomen. Hoeveel futenparen zouden er bij ons broeden? Zouden wij tegenwoordig de driehonderd halen? JAC. P. TH.

Roestboomen met Kwikstaartjes. Reeds sedert eenige jaren hebben Engelsche Witte Kwikstaartjes de gewoonte, om bij honderden te overnachten in een klein plataantje op een druk punt in een der straten van Dublin, temidden van trams en electrisch licht, dus juist zooals indertijd de spreeuwen op de Prins Hendrikkade in Amsterdam. Die kwikstaartjes gedragen zich precies zooals de spreeuwen: ze komen bij kleine troepjes aan, zitten nog een poosje op de daken in de omgeving en gaan dan vrij plotseling naar hun slaapboom, dien zij den volgende morgen een uur voor zonsopgang weer verlaten.

Bij ons overwinteren de witte kwikstaartjes niet in groot aantal, maar wel vormen ze in den trektijd slaapgezelschappen, meestal in riet.

JAC. P. TH.

1) Zie noot 1 op p. 28.